

Csökken a magyarok átlagos IQ-ja, és nem az iskolarendszer átalakítása miatt

Kovács Tibor

Heves érzelmeket vált ki az oktatási rendszer évek óta zajló átalakítása, különösen az új Nemzeti alaptanterv és a napokban megjelent új kerettantervek korbácsolják fel a kedélyeket. A magyar diákok között végzett matematikai és szövegértési tesztek eközben évek óta romló tendenciáról számolnak be. Csökken az összmagyar IQ is. Egyszerű összekötni a változásokat a romló eredményekkel, azoknak azonban egészen más oka lehet – hogy mi ez az ország számára brutális következményekkel járó ok, kiderül rendszeres szerzőnk írásából.

Az IQ-kutatásoknál kevés ideológiával átítatottabb és vitatottabb területe van a tudománynak. Az a néhány könyv, amely megpróbálkozott ennek a sikerben játszott szerepéről beszélni, bármennyire is tudományosan tette ezt, azonnal a rasszizmus vádjával találta szemben magát. Erre a sorsra jutottak Arthur Jensen tanulmányai és a The Bell Curve: Intelligence and Class Structure (Harang-görbe: Intelligencia és osztálystruktúra), Richard J. Herrnstein, Charles Murray munkája is, amit hiába írtak neves professzorok, sehol sem fogadták tárt karokkal az eredményeket. (A szerkesztő megjegyzése: a cikk korábbi verziójában hiányzott a névelő a 'Bell Curve' kifejezésnél. A pontosság kedvéért idézzük a mű teljes címét Ehhez képest Richard Lynn pszichológus és Tatu Vanhanen politológus 2002-es munkája, az IQ and the Wealth of Nations (Az IQ és a nemzetek gazdagsága) sokkal kevesebb indulatot váltott ki. Pedig nagyon kényes témát elemeztek és néhány sokkoló megállapítást tettek. Grandiózus munkájukban összegyűjtötték a világban fellelhető IQ-vizsgálatok eredményét országonként, azokat egyesével el-

lenőrizték és a megbízhatókból összeállították a világ országainak átlagos IQ-ját. Ezt aztán összehasonlították az országok gazdasági teljesítményével, társadalmi viszonyainak bizonyos aspektusaival, például a kooperáció és a korrupció szintjével. Azt találták, hogy az átlag IQ és az országok sikere nagyjából 80 százalékban korrelál, vagyis erősen összefügg. Viták ugyan voltak a munka körül, de azt még a baloldalon sokan is megbízhatónak, de legalábbis érvényes elméleti megközelítésnek tartották. Azt ugyanis kevesen vitatják, hogy IQ, a matematikai és intellektuális képességek összefüggnek és ezek szerepet játszanak a (gazdasági) sikerben.

Garett Jones közgazdász például Hive mind című könyvét ezekre az eredményekre alapozta, nagyon erősen hangsúlyozva, hogy hisz az IQ megváltoztathatóságában, ezért Lynn-ék elméletének eredményeit inkább lehetőségként érdemes kezelni. Ha például az afrikai országok lakosainak átlagos IQ-ja növelhető, akkor a problémáik is csökkenthetők. Veszélyekre is felhívta ugyanakkor a figyelmet: az alacsonyabb IQ a közügyek iránt való alacsonyabb érdeklődéssel, az autokratikus vezetőkre való magasabb szavazási hajlandósággal jár együtt.

A vonatkozó vizsgálatok szerint USA matematikai érettségije és a PISA-matektesztek eredményei szinte teljes egészében megfeleltethetők az IQ-nak. A sok érzelmet kiváltó IQ kifejezés helyettesíthető az intellektuális képességekkel, de erősen korrelál az iskolai végzettséggel, amióta a felsőoktatási intézményekre való bejutás mindenki előtt nyitva áll. (Korábban ez nem így volt.)

Amikor tehát azt tapasztaljuk, hogy egy ország PISA-eredményei rohamosan csökkennek, nem csak az iskolarendszer minősége miatt kell aggódni, hanem az átlagos intellektuális képességek csökkenése miatt is. Egy ország átlagos IQ-jának csökkenése márpedig hosszabb távon nagyon sok területen hoz visszaesést – és amint láttuk, a demokráciára is veszélyt jelent.

Az IQ vagy az oktatási rendszer miatt aggódjunk?

Az egyes országok sikerét vizsgálva nehezen bizonyítható, hogy a ma elítélt porosz oktatási rendszer kevésbé lenne hatékony, mint a szabadabb angolszász. Ami még ennél is érdekesebb: az elit iskolák és gyengébb iskolák közötti, az oktatás minőségben mutatkozó különbség sem bizonyítható. A világ számos országban végzett vizsgálatok ennek általánosságban épp az ellenkezőjét mutatják. Azt ugyanis, hogy az iskolák bemeneti és kimeneti teljesítménye közötti különbség nem változik, vagyis a jó iskolában sem tanítják meg többre a gyereket, mint amit képességei engednek.

A jó iskola a vizsgálatok szerint egyszerűen azért jó, mert oda okosabb gyerekek járnak, és a tanárok ezt képesek is kihozni belőlük.

S hogy erre hogyan jöttek rá? A módszer egyszerű. Megvizsgálják adott gyerekek középiskolai és egyetemi felvételi pontszámai közötti különbségeket és megnézik, hogy a jobb iskola növelte-e a távolságot. Az eredmények a várokozással ellentétben azt mutatják, hogy a különbség nem nő, az iskola nem ad hozzá annyit a gyerek tudásához, mint gondolnánk. Az egyik leghíresebb ilyen vizsgálat az USA legrégebbi középiskolájára, a Boston Latinra és két másik közeli magániskolára vonatkozik. Egyik a Boston Latin Akadémia, amely valamennyivel gyengébb eredményekkel büszkélkedhet, a másik az O'Bryant Matematika- és Tudománygimnázium, amely még lejjebb jegyzett, de azért magasabban, mint a többi bostoni gimnázium. Aki a szigorú felvételi vizsgán nem éri el a Boston Latinhoz szükséges pontokat, az automatikusan bekerülhet az Akadémiára, aki az ahhoz szükséges pontokat sem, az O'Bryant-ba. A szülők hite szerint a legjobb gimnázium garancia a sikeres jövőhöz, mégpedig azért, mert ez tanítja meg legjobban a gyerekeknek a tananyagot.

Csak hogy a második állítás hibázik. A három iskolában a bemeneti és kimeneti eredményeket célzó kutatások megmutatták, hogy a jobb iskola azért jobb, mert oda a magasabb pontszámú gyerekek járnak. Azért szerepel jobban a felvételikén, mert ezek a gyerekek jobbak. Aki tehát a jobb iskolába jut, csak megőrzi előnyét a gyengébb iskolával szemben. (A szülők versengése, hogy gyerekük a jobb iskolába jusson, nem az iskolának szól, hanem annak, hogy hivatalos bizonyítékot szerezzenek: gyerekük jobb képességű, mint a többiek.) Bár a statisztika természetéből következően attól

egy-egy gyerek eltérhet, a rossz hír az, hogy a különbség megmarad – egy életen át.

Természetesen vannak iskolák, amelyek csökkentik a gyerekek relatív hátrányát, ilyen például a budapesti Alternatív Közgazdasági Gimnázium (AKG), ahol a kimenet magasabb, mint a bemenet. Ide nem a pontszámok sorrendje alapján veszik fel a tanulókat, hanem sokkal inkább az iskola által vélt képességek alapján, módszerükkel pedig nagyon jól tudják motiválni a hagyományos iskolarendszerben nem feltétlenül magasan teljesítő diákokat is. Ilyen még a sokat emlegetett hejőkeresztúri, sok cigány tanulót oktató iskola, amely arra bizonyíték, hogy a cigányság általában a képességei alatt teljesít a hagyományos oktatásban – ezen tehát lehetne és kellene is változtatni.

A szülőknek nem kell kétségbe esniük, az országnak igen

Nemrég publikáltak egy magyar kutatást is. Eszerint a matematikai felmérésekben elért pontszámok és a későbbi jövedelmi szint között összefüggés van. „Azok a tanulók, akik egy szórással jobb tesztpontszámokat érnek el tizedik évfolyamon, a munkaerőpiacon várhatóan 8,5 százalékkal magasabb bérekkel rendelkeznek” – állítja a kutatás.

Ez nagyon rossz hír azoknak az országoknak, ahol a PISA-féle matematikateszteken csökken a népesség átlagos pontszáma, ez ugyanis azt jelzi, hogy a népesség átlagosan kevesebb jövedelmet, vagyis GDP-t (nemzeti jövedelem) tud majd előállítani. Mindez teljes összhangban áll Lynn-ék fentebb hivatkozott kutatásával.

Természetesen a szülőknek ettől még nem kell kétségbeesniük. Egyetlen gyerek sorsa sincs eleve elrendelve. Az egyének eltérhetnek a szabálytól. A statisztika által mért a különbség azonban megmarad gyerekek között – egy életen át. A PISA-típusú teszteken elért átlagos eredmény nem feltétlenül az oktatás minőségéről ad tehát pontos képet. Sokkal inkább a tanulók minőségéről.

Nem szeretném persze, ha az az illúzió keletkezne, hogy védem a mai magyar oktatási rendszert. Az előbb említett tanulmánykötetben található egy kutatás, amely a magyar iskolarendszer egy részéről nagyon rossz bizonyítványt állít ki e szerint a logika szerint is. A szakiskolákba bejutó diákok bemeneti és kimeneti szintje között ugyanis óriási csökkenés következik be, sőt ez még a szakgimnáziumokra is részben igaz. Vagyis az iskola a

kezdeti különbséget növeli, ami azt jelenti, hogy hátrányba hozza az oda járókat és természetesen az országot is, hiszen ezeknek a gyerekeknek csökken a jövedelem- és GDP-termelő képessége. Szerencse tehát, hogy a PISA felmérést nem a 11. és 12. évfolyamon végzik, mert az eredmények még rosszabbak lennének. A szakiskolás gyerekek IQ-ja természetesen nem csökken attól, hogy nem tanítják meg nekik a matekot, de matematikai képességeik romlanak, ami hátrányba hozza őket az életben. A romlás jelzi, hogy a gyerekekben lévő képességeket az iskola nem tudja mozgósítani.

A PISA-felmérések legszomorúbb aspektusa: egy végzetesen szétszakadó országot és zsugorodó elitet mutat. A legjobbak teljesítménye nem csökken – csak a legjobbak száma.

Az legutolsót megelőző teszten az OECD-országokban átlagosan a diákok 8 százaléka ért el kimagasló eredményt, 6 százalékuk pedig nem érte el a minimum szintet sem. Ez az arány nálunk 3 és 9 százalék: tehát kevesebb, mint feleannyi tehetségünk van és másfélszer annyi leszakadónk. Az egyik legnagyobb különbség az egyes iskolatípusok közötti eltérésekben van. Az OECD-átlag 31 pont, míg Magyarországon ez 55 és 68 pont között változik.

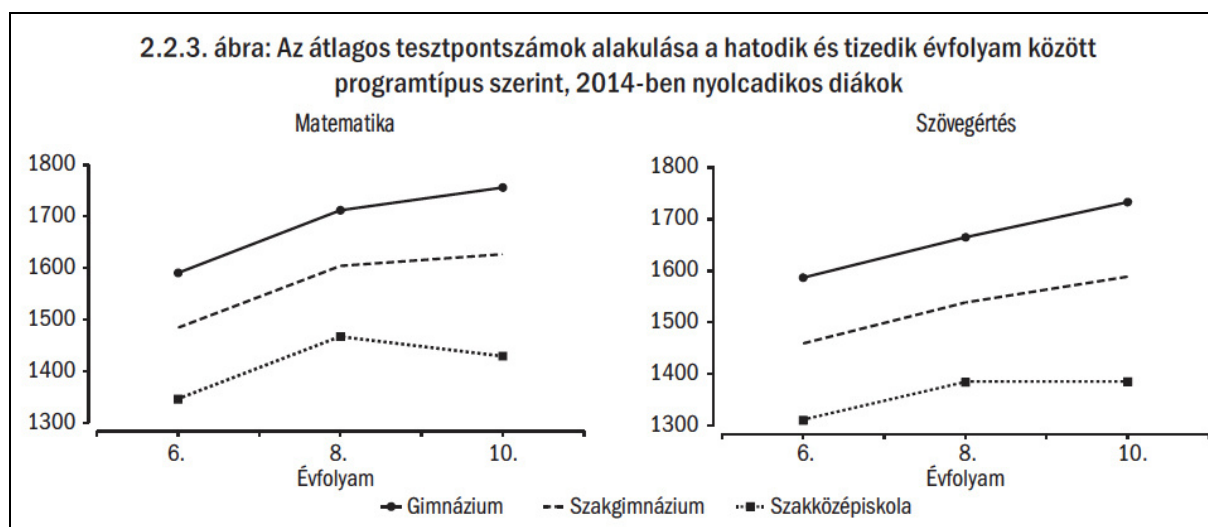
Különösen lesújtók ezek az adatok, ha összevetjük őket az élbollyal: Szingapúrban például a diákok 21 százaléka nevezhető kiemelkedő tehetségnek és alig van leszakadó. Láss csodát: Szingapúrban van világviszonylatban a második legtöbb dollár-milliomos a lakosságszámra vetítve.

A „bezzeg Kína”-szindróma

Valószínűleg nem gondoltuk volna, hogy megéljük, amikor liberális szakemberek egy diktatúra oktatási rendszerét dicsőítik, pedig tavaly ezt is megtörtént. A PISA-eredmények már hosszabb ideje a távolkeleti országok dominanciáját mutatják: Szingapúr, Japán, Korea mindig ott volt az élbolyban, hozzájuk csatlakozott Kína is, párhuzamosan gazdasági fejlődésével. Kína előretörését az oktatási rendszerre hatékonyságával szeretnék magyarázni, s ahogy említettem, liberális szakemberek is a kínai matematikatanítási módszereket szeretnék átvenni.

Van azonban a Kína-példálódzással egy probléma azon kívül is, hogy egy diktatúra sikerét propagáljuk. A kínaiak és a régió más népeinek oktatási sikerei nem függenek az oktatási rendszer minőségétől, sőt ha arra akarunk példát találni, hogy miért nem feltétlenül magasabb rendű a diákokat nem terhelő, kompetenciaalapú oktatás, akkor épp az ázsiai diákok példáját kell említeni.

A kínai és ázsiai diákok a világon mindenhol egyenesen a legmagasabb iskolai teljesítményt nyújtják. Az USA-ban, ahol van etnikai alapú statisztika, ez jól látszik a számokban is. Az ázsiai diákok átlagos érettségi pontszáma 2019-ben 1223 volt, míg a fehéreké 1114. Az amerikai nemzeti matematikai és tudományos díjak győzteseinek 50 százaléka ázsiai volt annak ellenére, hogy ők csak a népesség 6 százalékát teszik ki. Magyarországon ugyan nincsenek ilyen statisztikák, de tudjuk, hogy a kínai diákok mindig a legjobban teljesítők között vannak. Még ennél is kényelmetlenebb:

ezek a diákok és szülők nem hallottak a modern nevelési elméletekről. Nem tudják, hogy a gyerekek szabadságot kell biztosítani, nem szabad túlterhelni és hagyni kell, hogy maga találja meg a saját útját. Ezek a gyerekek mindennap különórák tömegére járnak és hétvégéiket kínai iskolában töltik, hogy megtanulják a kínai írást és kultúrát.

Akinek vannak ilyen barátai, tudja, hogy nagyon nehéz közös gyerekprogramokat szervezni, mert az ilyen gyerekek soha nem érnek rá. Ha véletlenül rossz jegyet visznek haza, akkor pedig súlyos büntetésekkel kell szembenéznük. Japánban, Koreában, Kínában teljesen bevett dolog, hogy a gyerekek az iskola befejezése után délutáni iskolába mennek, ahol még egyszer megtanulják a hivatalos anyagot, még mélyebben.

A kínai diákoknak nem számít, hogy rossz a NAT vagy jó a NAT, kompetenciaalapú vagy porosz az oktatási rendszer: mindenképpen jól teljesítenek. Annyira, hogy Amerikában a legjobb egyetemeknek egyfajta kimondatlan Numerus Clausust kell alkalmazniuk, mert ha csak az eredmények alapján vennék fel a diákokat, akkor óriási ázsiai túlsúly alakulna ki.

PISA és az intelligencia miatti aggodalmak

Az ázsiai diákok nem csak szorgalmasak, de sok fejtörést okoznak a kutatóknak azzal, hogy minden mérés szerint intelligensebbek is a többiekénél. A kínai, koreai és japán átlagintelligencia 105-106, ami úgy 5-6 ponttal magasabb, mint a fehér népeké. Ez nem azt jelenti, hogy 5-6 százalékkal nagyobb a magasabb IQ-jú emberek száma, hanem, hogy az átlag alatti népesség száma eltöprel más népekhez képest, míg az átlag feletti intellektuális képességekkel rendelkezők száma jóval magasabb. Ezt az eredményt nehéz a szokásos kulturális érvekkel cáfolni. Nem lehet a fehérek által kitálatott tesztek elfogultságára hivatkozni és a *különböző kulturális környezet*-elképzelés sem teljesen működőképes, mert a perui japánok, a New York-i koreaiak, az indonéz kínaiak között is egységesen megjelenő tendenciáról van szó.

Az IQ és a nemzetek gazdagsága pedig erős összefüggést mutat: a világban különböző helyen élő ázsiai népesség gazdagsága kiemelkedő a környezetéhez képest.

A thai, indonéz, maláj kínaiak az adott ország GDP-jének jelentős hányadát kontrollálják. A dél-amerikai japánok nagyobb termőföldterülettel ren-

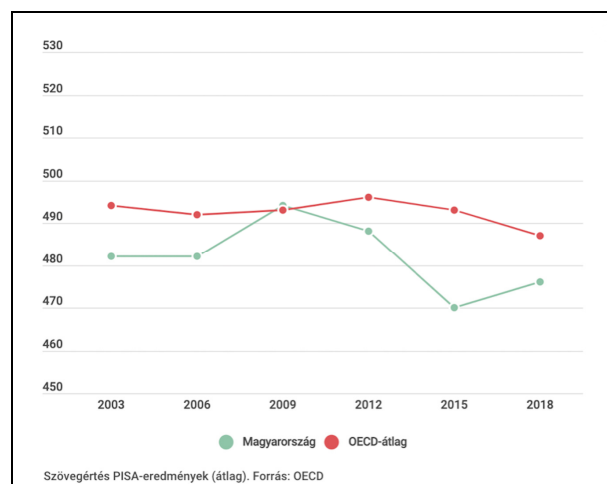
delkeznek, mint a teljes otthoni termőföld mérete. Az USA-ban élő kínaiak átlagos jövedelme 70 százalékkal van a társadalmi átlag fölött.

A magyar IQ az európai mezőnyben jó helyen állt történelmileg, 98 körüli átlaggal. Az IQ egy nép esetében természetesen nem változik gyorsan, de vannak külső tényezők, amelyek rövid távon is befolyásolhatják. Például: a világ legnagyobb kiserletében (Észak- és Dél-Korea) kiderült, hogy a rosszabb étkezés és életfeltételek északon lejjebb viszik az átlagos IQ-t is. Afrikai vizsgálatok is igazolták, hogy a jobb táplálkozás önmagában feljebb vitte egy csoport IQ-ját, de az is bizonyított – és szomorú – tény, hogy az afrikai országokból kivándorlók a társadalom magasabb intellektuális képességekkel rendelkező egyénei közül kerülnek ki.

Az utóbbi évek kutatásai az európai országok IQ-jának lassú csökkenését mutatják, ez pedig a magyar IQ-ra is igaz lehet, sőt a PISA-tesztek eredményeit figyelembe véve akár gyorsulhat is az ütem. Mivel a kutatások szerint a PISA-tesztek egy az egyben megfeleltethetők az intelligenciatesztek eredményeinek és a PISA-eredmények masszívan romló tendenciát rajzolnak fel, ez aligha tűnik a valóságtól elrugaskodott állításnak.

A kivándorlás végzetes következménye

A PISA-eredmények furcsasága, hogy míg azok a magyar átlag-IQ csökkenésére utalhatnak, addig a lengyel adatok növekedést jeleznek. A nehezen érhető jelenségre azonban az elmúlt tíz évben tapasztalt kivándorlási tendenciák magyarázatot adhatnak. A magyar PISA-eredmények és ebből következően az IQ-csökkenés kezdete egybeesik a magyar kivándorlás 2011-es gyorsulásával.

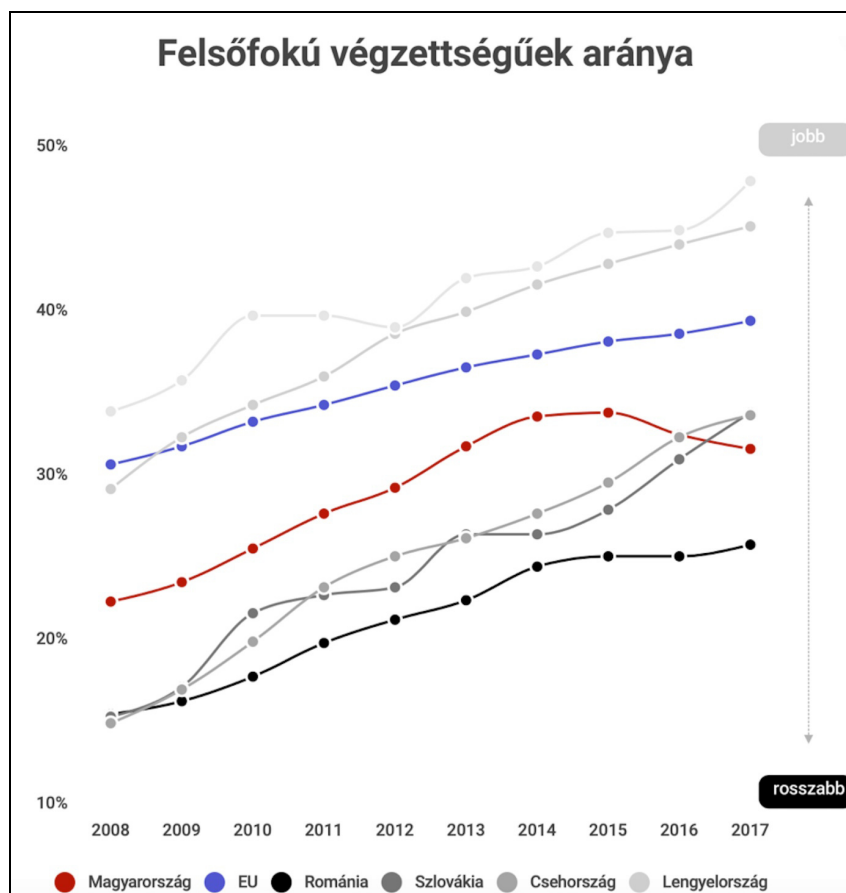
A magyar kivándorlásnak márpedig volt egy nagyon eltérő sajátossága a lengyeltől. Míg a maszszívabb mennyiségű lengyel kivándorlók átlagos iskolai végzettsége a társadalom átlaga alatt volt, vagyis tényleg a lengyel vízvezetékszerelők mentek külföldre dolgozni, addig a magyar kivándorlók átlagos iskolai végzettsége magasan a maradóké fölött. Ezt jó néhány vizsgálat bizonyította az elmúlt évtizedben, például *Hárs Ágnes* „Növekvő elvándorlás – lehetőségek, remények, munkaerőpiaci hatások” című tanulmánya 2016-ban. Másokkal összhangban a keleti tagállamokat összehasonlítva arra jut, hogy „Magyarország helyzete figyelemreméltó: az egyetlen ország, ahonnan a felsőfokú végzettségűek elvándorlásának aránya bizonyult a legmagasabbnak, meghaladva az átlagos arányt és minden alacsonyabb iskolázottságú csoport elvándorlási arányát is.”

Ahogy már említettem, a felsőfokú végzettség pedig a mai korban erősen korrelál a népesség intellektuális képességeivel. Ezeket az eredményeket alátámasztják a felsőfokú végzettségűek arányára vonatkozó régiós számok, amelyek nálunk egy ideje esnek.

A kivándorlás következtében tehát a magyar lakosság átlagosan öregszik és alacsonyabb végzettségűvé válik. A maradó családok – a statisztikai folyamatokat alapul véve – arányaiban alacsonyabb iskolai végzettséggel és így átlagosan alacsonyabb intellektuális képességekkel rendelkeznek.

Ez pedig az jelenti, hogy a lakosság átlagos IQ-ja is csökken, vagyis a PISA-tesztek eredményeit a demográfiai folyamatok alátámaszthatják. A lengyel helyzet épp ellenkező, mivel onnan az alacsonyabban képzetebbek mennek ki többségben, ezért a maradó családok átlagos képzettsége növekszik. Így – elvileg – alapot teremtve arra, hogy az átlagos IQ és a PISA-eredmények javuljanak.

Mivel hosszabb távon van összefüggés az országok gazdasági teljesítménye, együttműködése, a korrupció szintje és a demokratikus elkötelezettség között, ezért az átlagos IQ csökkenése nem sok jót vetít előre Magyarországnak. A kivándorlás szintje ugyan csökken, de egy tanulmány szerint egy korcsoportban hihetetlenül növekszik: a pályakezdők között.

Körükben a legaktívabb csoport azonban a szakmunkásokból kerül ki. Az egyetemre végzettek száma látszólag csökken, de ezt árnyalhatja, hogy egyre többen választják a külföldi felsőfokú tanulást, és ők már nagyobb eséllyel maradnak külföldön. Ez sajnos azt jelenti, hogy a legfiatalabb generációk között maradt magasan a kivándorlás. Sokan szeretnék hinni a visszavándorlás növekedésében, de ennek történelmileg nincsenek példái.

Az átlagos nemzeti intellektuális képesség csökkenése ma sokkal valószínűbbnek tűnik, mint ennek a fordítottja, ez pedig előbb-utóbb érezhető társadalmi hatást fejt majd ki. A jó iskolarendszernek egy nagyon fontos pozitív hatása lehetne: nem ösztönözné külföldi tanulásra a fiatalokat, ami nagyobb garanciát jelentene itthon tartásukra. Ma ez tűnik a legkönnyebben elérhető célnak.

Forrás: <https://www.valaszonline.hu/2020/02/24/oktatasi-rendszer-iq-kivandorlas/>

Válogatta: Berke Barnabásné